

Dana JAKŠIČOVÁ – Miroslav NOVOTNÝ, *Služebníci pod zákonem. Zlatý věk řeholních kongregací v českobudějovické diecézi, Jihočeský sborník historický, supplementum 13, České Budějovice 2021, 424 s. ISBN 978-80-7646-016-4; ISSN 0323-004X.*

Práce autorského týmu Dana Jakšičová a Miroslav Novotný zapadající do rozsáhlého výzkumu dějin českobudějovické diecéze byla podpořena GAČR jako dílčí výstup projektu 17–25845S *Českobudějovická diecéze ve druhé polovině 19. století*. V nové knize však nejde výhradně o situaci druhé poloviny 19. století, v konkrétních případech dokonce nejde ani výhradně o 19. století, ale problematika je v jednotlivých liniích nahlížena opravdu v dlouhém čase. V obecné charakteristice se objevuje rámcové vymezení „*mezi josefinismem a konkordátem*“, ale jihočeská situace je reflektována až na práh první světové války, příležitostně v nutných obrysech i za toto časové vymezení. Právě v první části práce, která je obecným rámcem církevní situace v habsburské monarchii a budějovické diecézi zvláště, se našlo místo na dnes již poměrně obvyklé úvahy o tom, zda v případě především druhé poloviny 19. století jde o dobu rozšiřujícího se bezvěrectví nebo naopak vzednutí vlny nové zbožnosti ve společnosti. Další část knihy má v tomto směru víceméně jasno: popisuje řeholní společenství spojená s českobudějovickou diecézí, která reálně existovala (a mnohá nejen dobovou optikou, ale fakticky prosperovala), a dobu nazývá „*zlatým věkem kongregací*“. Pozornost se soustředila na Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Kongregaci Chudých školských sester de Notre Dame, Kongregaci Nejsvětějšího Vykupitele – tedy redemptoristy, Kongregaci Sester nejsvětější svátosti a Kongregaci Bratří Nejsvětější svátosti – tedy petriny. Ostatní kongregace působící v diecézi jsou shrnuty v rámcovém stručném přehledu, lépe řečeno výčtu jdoucím však až do počátku 50. let 20. století. Pro vyjmenovaná společenství je k dispozici stručný nástin jejich historie (včetně přehledu základních badatelských výstupů, které se jich týkají), a kromě toho i podrobnější sondy zabývající se konkrétními vybranými aktivitami v rámci českobudějovické diecéze každé z uvedených kongregací. Speciální pozornosti se tak dostalo obecné dívčí školy U sv. Josefa, kterou provozovaly notredamky v Českých Budějovicích, ústavu pro vzdělávání učitelek, který vedly Sestry Nejsvětější svátosti, a činnosti boromejek v českobudějovické nemocnici. Redemptoristickým lidovým misiím na území českobudějovické diecéze je věnována další část této práce (které by prospělo větší ukotvení v již publikovaných pracích na toto téma a také ujasnění si, že Koclířov u Svitav neleží v litoměřické, ale královéhradecké diecézi: tedy zřejmě poněkud kritičtější analýza informačních zdrojů). Trochu úsilí bylo patrně třeba vynaložit na nalezení a popis speciální činnosti charakterizující petriny, kteří byli malým a regionálně vymezeným společenstvím, ale především uskupením provozujícím aktivity shodující se s prioritami jiných, v daném kontextu právě redemptoristů. Přesto i v tomto případě si autorka věděla rady a měla o čem psát.

Zcela samostatná kapitola je věnována vnitřnímu životu kongregací, tentokrát opravdu především v 19. století. Základním pramenem se pro tento text staly stanovy jednotlivých kongregací. Podle nich jsou sledovány základní postuláty chudoba, čistota a poslušnost, k nimž jsou připojeny postřehy jednak o prostředcích na podporu duchovního života a problematika askeze v řeholních komunitách, která byla v 19. století rovněž zahrnuta do normativů a nemohla se bez dalšího opírat o rozhodnutí nebo cítění jednotlivce. V těchto textech je patrný velmi zajímavý otisk současného vnímání shodné problematiky, který se mnohdy výrazným způsobem liší od názorů ne tak vzdáleného 19. století: jde přitom o jakýsi pohled zevnitř, neobvyklý a v tomto kontextu velmi cenný. Závěr práce se vrací k syntetizujícím principům, aniž by popřel, že otevřeně otázky lze v tématu stále nalézt.

Autoři se hlásí ke snaze neomezit výstup v jeho finální podobě na odborné čtenáře jakožto výhradní cílovou skupinu, ale zároveň pokud možno nabídnout téma i mimo takto striktně určené hranice. Takové dispozice kniha nesporně naplňuje (aniž by rezignovala na vysokou úroveň odborného zpracování), mimo jiné také proto, že zůstává ukotvená v naprosto konkrétním prostoru a čase, ale nebojí se přitom významného teritoriálního přesahu a sledování ideje universalismu potenciálně obsažené v katolickém myšlenkovém prostoru 19. století a začasť zhmotňované nejenom ve formálně striktní podobě, případně lehce odtaziť a unavené formální představě druhé poloviny 19. století, ale i s nepřehlédnutelnou dávkou entusiasmů, čas od času zničujících.

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.

Ústav historických věd, Fakulta filozofická,

Univerzita Pardubice

marie.mackova@upce.cz

ORCID: 0000-0002-1905-1604